

A plázába mentem, keress a könyvtárban!

Hogyan került
az „Év könyvtára” az „Év Bevásárlóközpontjába”?

A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár és az Agria Park 2012. december 7-én megnyitotta a „Nyisd ki a világot!” régiós pályázati programsorozat keretében az ország első klasszikus plázakönyvtárát Egerben. Az olvasáskultúrát fejlesztő programok kiemelt helyszíne az Agria Park Vásártere, ahol a város újabb pontján juthatnak hozzá az olvasók könyvtári szolgáltatásainkhoz.

Az ötlet

A plázakönyvtár ötlete már régen megvalósításra várt elképzeléseinkben. Az ezredforduló után különösen nagy hangsúlyt kapott az a törekvés, hogy a könyvtárak megmutassák magukat, hogy bebizonyítsák, szükség van rájuk, szolgáltatásaikkal képesek rugalmasan alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, igényekhez, elvárásokhoz.

A hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett új tendencia figyelhető meg a könyvtárak életében: már nem csupán a felhalmozott tudás, információtömeg őrzői, szolgáltatói kívánnak lenni, hanem igyekezzenek közösségi összetartó funkciót betölteni. Ezért indult el a ma már hagyományosnak mondható „Összefogás” akcióhét: összefogás a könyvtárakért, majd összefogás az olvasókért.

Ehhez egyfelől a skandináv országok gyakorlata szolgált mintául, amelyhez hasonlóan a magyar közkönyvtári rendszer átalakítása végbement, s amely alapjogként határozza meg a tájékozódáshoz, tudáshoz való hozzáférést és az esélyegyenlőséget. Másfelől 2000 után – a könyvtári törvények nyomán – a közkönyvtárak legfőbb feladatává az információszerzési, kulturális és oktatási tevékenységek támogatása vált. A fenti célokat pedig egyre változatosabb könyvelési formákkal valósítják meg külföldön és itthon egyaránt (multifunkcionális bibliobusz, bibliohajó, metrókönyvtár, könyvmegálló, bibliocikli stb.). Az új formák nyomán kialakult könyvtári gyakorlat feltételezi a felhasználóbarát rugalmas nyitva tartási időt, a fiókkönyvtárak, szolgáltatói pontok felállítását és a távoli elérhetőséget is.

A kulturális esélyegyenlőséget mozdítják elő az európai uniós pályázati konstrukciók is: az **Európa 2020 stratégiához** kapcsolódó nemzeti vállalkások közül a **Nemzeti Reform Programban** kiemelten támogatják a halmozottan hátrányos helyzetű diákok iskolai sikerességének elősegítését az oktatásban, valamint a közoktatás céljainak megvalósulását támogató kulturális és sport szolgáltatásokat.

Végül mi könyvtárosok a bevásárlóközpont vásárlóiként is tapasztaltuk, mennyi fiatal és idős ember tölti itt szabadidejét, akiket megszólíthatnánk kulturális szolgáltatásainkkal.

A megvalósítás

A plázakönyvtár gondolatát a strandkönyvtaré előzte meg, amely jó harminc évvel korábban – a kolléganők elmondása alapján – az egri strandon néhány alkalommal meg is valósult. Tovább gondoltuk e szolgáltatási forma sikereesebb működésének módját. Tettük ezt azért is, mert a Tudásdepó-Expressz pályázat felhívásában országos olvasáskultúra-fejlesztő programok és programsorozatok szervezésére buzdított, és szerettünk volna e téren nem hagyományos módon új értéket teremteni. Megszólítandónak a pályázati kiírás az iskoláskorúakat, valamint a leszakadó térségek felnőtt lakosságát jelölte meg. Esetükben előnyt jelentett a könyvet nem olvasó vagy az olvasási tevékenységbe nehezebben bevonható felnőttekre (hátrányos helyzetűek, inaktívok) irányuló programok megvalósítása.

Az **Új Széchenyi Terv** keretein belül meghirdetett *TÁMOP-3.2.4.B-11/1-2012-0005 „Nyisd ki a világot! – országos könyvtári szolgáltatások bővítése, fejlesztése az oktatás és képzés támogatásának érdekében”* projekt forrásai tették lehetővé az eddig csak álomnak tűnő ötlet megvalósítását. Innen van a gyönyörű bútorunk, technikai berendezésünk. Ugyanebből a forrásból tervezzük az elkövetkezendő hetekben olvasói számítógép(ek) beszerelését is a plázakönyvtárba. A könyvkészletünk beszerzésére és frissítésére pedig saját állomány-beszerzési keretünkől különítettünk el egy összeget. Az Agria Park ingyen biztosította a szolgáltató helyet az épület első emeletén található Vásártéren, valamint a működéshez szükséges infrastruktúrát.

A plázakönyvtár minden héten pénteken, szombaton 10 órától 18 óráig, vasárnap 10 órától 16 óráig várja az olvasni vágyó látogatókat, itt minden hagyományos könyvtári szolgáltatásunk elérhető.¹

A könyvtár mint alacsony intenzitású találkozóhely

A plázakönyvtárat igyekszünk a mai kor igényeihez igazítani. Mít is jelent ez a gyakorlatban?

Az előzőekből már kiderült, a plázakönyvtár nem „ad hoc ötlet”, évek óta tartó kemény tervező-szervező munka eredménye, amelynek célja a hagyományos könyvtári szolgáltatások (kölcsonzés, előjegyzés, író-olvasó találkozók) biztosítása mellett a potenciális olvasók megszólítása, „becsábítása” a könyvtárba. „Kitágítottuk” hát a könyvtár falait: új, nem hagyományos könyvtári szolgáltatásainkkal, programjainkkal egyre bővülő körben, mind újabb helyszíneken jelenünk meg újabb és újabb társadalmi rétegeket megszólítva:

- Bevezettük a közhasznú információszolgáltatást részlegeinkben.
- Helyi nyugdíjas klubok, civil szerveződések tartanak rendszeresen összejeveteleket könyvtárunkban.

---

¹ A pályázat egyéb olvasásnépszerűsítő programjairól folyamatosan tájékozódhatnak az érdeklődők havonta megjelenő hírlevelünkéből, pályázati honlapunkról (<https://sites.google.com/site/nyisdkiavilagot/>).

A projekt sorozatainak eseményei a <http://www.brody.iif.hu/nyisdkiavilagot/> oldalon elérhetők.

- Tavasszal és nyáron az Érsekkertben, a fák alatt kínáljuk a legkisebbeknek az olvasnivalót, de „Eger Ünnepe” és a „Középkori Piactér” városi rendezvényei sem múlhatnak el a könyvtár közreműködése nélkül.
- Bekapcsolódtunk az országosan megvalósuló a tavaszi „Internet Fiesta” és az őszi „Összefogás” hét rendezvényeibe.
- Reggelig tartó tematikus könyvtári éjszakákat, éjszakai kalandtúrákat szervezünk diákoknak a könyvtár különböző részlegeiben változatos programokkal (a könyvtári információszerzés és a játékos akadályverseny összekapcsolásával, minikoncertekkel és táncházzal, tudást bővítő digitális információszerzési feladatokkal).
- Általános és középiskolákat hívunk meg különböző témájú helytörténeti előadásokra, városnéző sétákkal egybekapcsolva (helyi történész, irodalmár előadókkal).
- Online totókat, kvízzjátékokat, könyvtári szakirodalmi anyagra épülő vetélkedőket hirdetünk meg a felhasználók tudásának bővítésére.
- Az európai uniós pályázatok révén pedig bekapcsolódtunk az iskolarendszerű oktatás folyamatába: könyvtári órák zajlanak nálunk különböző témákban (zene, irodalom, természetismeret stb.), valamint terepmunkával egybekötött földrajzi, helyismereti előadások környezetünk természeti értékeinek megismerésére.
- Multiplikátorhatású klubfoglalkozásokat tartunk halmozottan hátrányos helyzetű településen élő szülőknek és gyermekeikkel foglalkozó pedagógusoknak. Ennek alapját képezi az egeri Büntetés-végrehajtási Intézetben 2010 óta folyó program, amelyben fogva tartott asszonyok készítettek CD-t gyermekeiknek, illetve sajátították el az autentikus mesemondás, „fejből mesélés” fortélyait.
- Hátrányos diákokat és felnőtteket tanítunk a digitális írástudás megszerzésére, az internet használatára ismeretterjesztő foglalkozásokon.

A fenti tevékenységek a felhasználói igényeken alapuló, illetve többnyire a könyvtárban megvalósuló, szolgáltatásainkat kínáló, oktatástámogató „jó gyakorlatok”. A plázakönyvtár létrehozása újabb lépés a közösségi szintérré alakulás folyamatában, amikor már nem az olvasó keresi fel a könyvtárat, hanem a könyvtár keresi meg szolgáltatásaival az olvasót.

Napjainkban újraértékelődik a könyvtár találkozóhely funkciója, Tóth Máté így fogalmaz erről a PLACE projekt kapcsán²: *„Az utóbbi években egyre hangsúlyosabb szerepet kap a hazai és a külföldi szakirodalomban a könyvtár szociális funkciója, illetve a könyvtár mint társadalmi interakciós tér újraértelmezése. A multikulturális társadalmak megjelenése nyomán mind hangsúlyosabban fogalmazódik meg a független találkozóhelyekre vonatkozó igény, ... amely a modern multikulturális társadalom által támasztott igényekre adható könyvtári válasz egyik modelljeként is értelmezhető.”*

2 Tóth Máté: A könyvtár mint találkozóhely – a PLACE projekt. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2009. 7. sz. 6–11. p.
<http://ki.oszk.hu/3k/2010/12/a-konyvtar-mint-talalkozohely-a-place-projekt/#more-714>

Útba esik jövet-menet

Az olyan sokféle szolgáltatást (mozi, kiállítás, étkezdék, populáris rendezvények, vásárok) kínáló helyi térben, mint az Agria Park, a könyvtár újabb színfoltot képvisel könyvkölcsönzésével, közhasznú információszolgáltatásával. A tematikus könyvtári rendezvényeken verbuválódó közönség találkozóhelyeként funkcionálhat a közösségben, képes lehet előremozdítani a társadalom tagjai közti kommunikációt. Az ide ellátogatók a mozi és étkezdék szomszédságában úgy használják a könyvtárat, hogy közben építik társas kapcsolataikat is.

Ez az a pont, ahol szándékaink találkoztak az Agria Park vezetőinek elképzeléseivel. Az Agria Park megnyitása óta a bevásárláson túl a kikapcsolódásra is számos lehetőséget kínál, folyamatos akciókkal és számos kulturális programmal igyekszik bekapcsolódni a helyi és regionális fesztiválokba, eseménysorozatokba. Töreksenek arra, hogy a többszintes komplexum a vásárlás és kikapcsolódás mellett egyúttal élményt is nyújtson mindazoknak, akik a bevásárlóközpontba is ellátogatnak.

Ezt bizonyítják a bevásárlóközpont igazgatójának, Szőke Istvánnak a könyvtár megnyitóján elhangzott szavai:

„Vigyük egy kicsit közelebb az emberekhez a könyvet is. Adjunk lehetőséget az embereknek arra, hogyha nincs idejük elmenni a könyvtárba, akkor mi vigyük a könyvet oda, ahol nap mint nap megfordulnak. A bevásárlóközpontban naponta tízezer ember fordul meg, ezért kell, hogy legyen olyan közösségi tér, ahol ők megpihenhetnek, találkozhatnak, és ha már itt vannak, akkor meg kell őket szólítani... Ebbe a gondolatkörbe tökéletesen beleilleszkedik, hogy az irodalmat, könyveket is hozzuk közelebb egy kicsit – nemcsak a fiatalokhoz –, hanem az ide ellátogató tízezer emberhez. Ha könnyebben elérik a könyveket, van egy kis idejük, és bele tudnak lapozni egy-egy könyvbe, talán többet fognak olvasni.”

E folyamat részesei vagyunk az új könyvtári forma szolgáltatásaival, rendezvényeivel.

Plázakönyvtár kontra fiókkönyvtár

A plázakönyvtár működése talán leginkább a fiókkönyvtárakéhoz hasonlítható, mégis kicsit más mind olvasóközönsége, állománya összetételében, mind pedig látogatottságában.

A hagyományos fiókkönyvtárak használói köre elsősorban annak a város- vagy településrésznek a lakosságából áll össze, amelyben működik, szolgáltatásainak mennyiségét és minőségét is az ott lakók igényei határozzák meg. A plázakönyvtár látogató- és olvasóközönsége pedig a bevásárlóközpont szolgáltatásait igénybe vevők közül kerül ki, s nagyon változatos képet mutat. Látogatják a házban működő civil csoportok (a sakk-szakkörös gyerekek és oktatóik, érme gyűjtők), valamint az ott dolgozók; nyugdíjasok, gyesen lévő kismamák; iskolai csoportok, az iskola után itt „bandázó” diákok; munka utáni vagy hétvégi bevásárlásaikat intéző aktív

dolgozó nők, a bevásárlásban megfáradt férfiak és sokszor teljes családok is. A mi nap az Agria Humán által foglalkoztatott kerekesszékes fiatalok egy csoportja is begördült kis könyvtárunkba. Beiratkozást biztosítunk számukra kétféleképpen: felkereshetik plázás könyvtári részlegünket csak ideszóló olvasójeggyel, csökkentett díjszabással, de beiratkozhatnak úgy is, hogy teljes könyvtári állományunkat használhassák minden részlegünkben.

A közelmúltban többször megkérdezték tőlem: az első hónapok tapasztalatai alapján bejöttek-e a számításaink?

Most még könnyelműség lenne sikerről vagy kudarcról beszélni, hiszen az új szolgáltatások létjogosultságának megítélése hosszabb időt vesz igénybe. Mindenesetre már azt is sikerként éljük meg, hogy a plázakönyvtár megnyitását nagy hírverés kísérte a helyi és országos médiában és a szakmában egyaránt, szolgáltatásait pedig egyre többen veszik igénybe. Sikerült tehát becsempésznünk ezt az új helyszínt a köztudatba, ennek alátámasztására szolgáljanak az itt következő adatok.

Egy kis statisztika

A könyvtárlátogatókról

2012. december hónapban a látogatók száma 372 fő volt, ebből 194 gyerek (14 éven aluli). 122 fő kölcsönzött, ebből 57 fő a 14. életévét még be nem töltött fiatal. A 323 kikölcsönzött dokumentumból 153 db a gyermek- és ifjúsági könyvek száma, a helyben használt dokumentumoké 227 volt, ebből 127 db a 14 éven aluliak által használt. 71-en fordultak referenz kérdésekkel könyvtáros kollégáimhoz. Két rendezvényünket (a megnyitót és a karácsonyi játszótérnyitást) összesen 122-en látogatták meg.

Az állományról³

A látogatók ízlésvilága éppoly különböző, mint a hagyományos könyvtárak látogatóié, az ízléskülönbség a látogatók összetételének különbségéből adódik, és nagymértékben meghatározza az, hogy a könyvtárhasználó a társadalom mely szegmenséhez tartozik. Az ebből eredő sajátosságokat megpróbáltuk figyelembe venni az állomány összetételének kialakításakor.

A gyűjtés legfőbb szempontja, hogy a valós és potenciális könyvtárhasználókat kurrens könyvhöz juttassuk, a teljesség igényével azonban egyetlen műveltségi terület vagy tudományág műveit sem tudjuk szolgáltatni.

A „fiókkönyvtár” induló állományát a következőképpen állítottuk össze:

A mintegy 800 kötet 50 százaléka felnőtteknek, 50 százaléka gyermekkönyv. Az állományt művenként egy-egy példánnyal gyarapítjuk.

Túlnyomóan szépirodalmi műveket kínálunk a szórakoztató irodalom köréből; a polcokon megtalálhatók a magyar és világirodalom klasszikusai, kiemelkedő kortárs művek, valamint regényes stílusú életrajzi és történelmi művek. A kisebbek gyermek- és ifjúsági regényeket, elbeszéléseket, verseket, meséket lapozgathatnak.

³ Komlóné Szabó Ágnes, a KSZR és plázakönyvtár állománygyarapítójának összeállítása alapján.

A szakirodalomból a tudományágakat népszerűsítő könyveket válogattuk be állományunkba első körben, de helyet kapnak itt a gyermek- és ifjúsági ismeretterjesztő irodalom, az ismeretközlő irodalom egészségüggyel, kisállattenyésztéssel, kertészettel, termékfeldolgozással foglalkozó művei, valamint a hobbitevékenységet segítő szakirodalom (barkácsolás, szabás-varrás, sport, autó-motor, kertészkedés, kisállattartás stb.).

Dokumentumtípus tekintetében kizárólag könyveket szerzeményezünk. Az audiovizuális és elektronikus dokumentumok beszerzésétől eltekintünk, mivel a használatukhoz szükséges technikai eszközök nem, vagy csak részben állnak rendelkezésre, és tárolásuk is nagyobb törődést igényel. Technikai okok miatt nem vásárolunk CD-vagy CD-ROM-mellékleteket tartalmazó könyveket.

A használat során elrongálódott vagy hiányossá vált példányokat a plázakönyvtár állományából kivonjuk, a nyilvántartásokból töröljük.

A gyarapítás érdekében folyamatosan figyeljük az állománygyarapítás segédleteit és a könyvesboltok kínálatát, a könyves blogok elemzéseit, kritikáit. Vásárlásaink legnagyobb részét egy internetes könyvkereskedő cégnél bonyolítjuk le. A számítógép mellett ülve, a rendelést megelőzve, a behasonlítás munkafolyamatát is el tudjuk végezni. A cég 35-40 százalékos kedvezményt biztosít számunkra, akciók esetén az árak ennél is kedvezőbbek lehetnek.

Annak érdekében, hogy a felhasználók igényeinek valóban megfelelő dokumentumokat szerezzünk be, mérjük a különböző dokumentumok használatát. A keveset vagy egyáltalán nem kölcsönzött könyv szerzőjét, illetve témáját mellőzzük a további szerzeményezésből.

Az első tapasztalatok

A legnépszerűbbek mindenképpen a sikerkönyvek voltak. Továbbra is kelenődők Ken Follett könyvei, Fejős Eva és Vass Virág kötetei; karácsony előtt pedig a szakácskönyvekre, kézműves foglalkoztatókra volt nagyobb igény. A gyerekek természetesen a mesekönyveket forgatták szívesen. Állományunkat az ide látogatók igényeinek megfelelően már bővítettük: elérhetővé váltak a sakk témájú könyvek, Asimov regényei, az ezoterikus irodalom kötetei.

Sőt, januártól már nemcsak könyveket, hanem hetilapokat, folyóiratokat is lapozgathatnak az olvasók (*3. Évezred, Nők Lapja, Elixír, Szép Lak*, gyerekeknek *Garfield*), s a hónap végére a fenti pályázatnak köszönhetően számítógépes információs szolgáltatásokat is nyújtunk majd helyben használható olvasói gép(ek)en.

Könyvtári rendezvényeket is szerveztünk a plázakönyvtárba, kiemeljük azokat a programjainkat, amelyek közérdeklődésre tarthatnak számot, és kihelyezzük a plázakönyvtárba: karácsonyra játszóházzal, vízkeresztre kézműveskedéssel kedveskedtünk a gyerekeknek, januárban Eger fürdőinek történetéről szóló helytörténeti előadással vártuk az érdeklődőket.

A könyvtárak működése bármilyen formában is valósuljon meg, mindenképpen segítséget jelent a kulturális javakhoz, az információkhoz való hozzáféréshez, az olvasáshoz, hiszen egyre kevesebben engedhetik meg maguknak, hogy a növekvő otthoni kiadásai mellett megvásárolhassák a tanuláshoz, művelődéshez,

kikapcsolódáshoz szükséges könyveket, dokumentumokat. A könyvtár mindenképpen olcsóbb alternatívát biztosít az olvasáshoz, mint a könyvvásárlás.

A jelenlegi válság természetesen pozitív hatást gyakorolt könyvtárunk forgalmára. Ugyanakkor a Bródy Sándor Könyvtárban a folyamatosan emelkedő látogatói létszám nem kifejezetten a gazdasági helyzet romlásának következménye, hanem a tudatos könyvtárépítő, -szervező tevékenységnek, az utóbbi évek kemény céltudatos munkájának eredménye.

A Bródy Sándor Könyvtár tehát kilépett falai közül. Nem a virtuális valóságba, hanem a bevásárlóközpontok színes világába. Célunk továbbra is a könyvkultúra terjesztése, a figyelem felkeltése az olvasás iránt, a vásárlók olvasásra buzdítása.

Az ötlettel lehetőséget szeretnénk adni az olvasni vágyóknak arra, hogy a megszokottól eltérő helyszínen is találhassanak friss olvasnivalót, kölcsönözdhessenek a könyvtár könyveiből, hogy ne csak a könyvtár falain belül hódolhassanak kedves szenvedélyüknek.

Kelemenné Csuhay Zsuzsanna

Új fiókkönyvtárral gazdagodott Pécs belvárosa

*„A könyvtáros munkájának ez ad értelmet:
a szellem kincseinek a közvetítésével másokat is gazdaggá tehet.”*

(Czine Mihály)

A média örömmel tudósított a hírről, hogy Pécs történelmi központjában, a Király utca 9-ben, az egykori Pécsi Városi Könyvtár Igazgatási Központjának és a Kilenc Király Gyermekkönyvtárának helyén, 2012. május 16-án új fiókkönyvtárat nyitott a Csorba Győző Megyei–Városi Könyvtár. A pécsi városi hálózat új könyvtára két megszünt fiókkönyvtár állományának összevonásából jött létre.

A sétálóutcában lévő épület a XIX. század elejétől a neves Hamerli család vaskereskedése, raktára és lakása volt, amelyet a pécsiek mai is Hamerli házként ismernek. Az integrált könyvtár Tudásközpontba történő átköltözése után a szolgáltató terek és az irodák másfél évig kihasználatlanul álltak, kivéve az udvarban álló téglapületeket, amely a kezdetektől fogva könyvraktárként működött és működik változatlanul.

A könyvtár vezetése célul tűzte ki az épület újbóli könyvtárként történő megnyitását. Rengeteg erőfeszítés és tárgyalás után a városvezetést sikerült meggyőzni arról, hogy a kulturálisan majdnem „kiüresített” belvárosban ismét legyen könyvtár, amelynek az új, modern Tudásközpont mellett is van létjogosultsága.

Az első negyedévben megkezdett felújítási munkák során több mindent figyelembe kellett venni, persze elsősorban a rendelkezésünkre álló pénzforrást. Az épület belső átalakítása, felújítása megtörtént. Az épület egyik régi külső fala rendkívül vastag és egyetlen volt, a kivitelező célszerűbbnek és jóval olcsóbbnak tar-